

ויקרא פרק יב - יולדת

- (א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כַּיְמֵי נְדַת דְּוֹתָהּ תִטְמָא :
 (ג) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ :
 (ד) וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמֵּי טְהָרָה בְּכָל קִדְשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יְמֵי טְהָרָה :
 (ה) וְאִם נִקְבָּה תֵלֵד וְטָמְאָה שִׁבְעֵים כְּנֻדָתָהּ וְשָׁשִׁים יוֹם וְשִׁשָּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דַּמֵּי טְהָרָה :
 (ו) וּבְמֵלֵאת יְמֵי טְהָרָה לְבָן אוֹ לְבַת תֵּבִיא כָּבֵשׁ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחֻטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכְּהֵן :
 (ז) וְהִקְרִיבוּ לְפָנַי יְקֹנֵק וְכֹפֶר עָלֶיהָ וְטְהָרָה מִמֶּקֶר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֵּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה :
 (ח) וְאִם לֹא תִמָּצָא יָדָה דֵּי שָׁה וְלִקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכֹפֶר עָלֶיהָ הַכְּהֵן וְטְהָרָה : פ

ויקרא פרק טו - נדה

- (יט) וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זֹבַח דָּם יִהְיֶה זֹבַח בַּבְּשָׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנֻדָתָהּ וְכָל הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב :
 (כ) וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עִלְיוֹ בְּנֻדָתָהּ יִטְמָא וְכָל אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עִלְיוֹ יִטְמָא :
 (כא) וְכָל הַנֹּגַע בְּמִשְׁכָּבָהּ יִכְבַּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד הָעָרֶב :
 (כב) וְכָל הַנֹּגַע בְּכָל כְּלֵי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עִלְיוֹ יִכְבַּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד הָעָרֶב :
 (כג) וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל הַכְּלֵי אֲשֶׁר הוּא יִשְׁבֹּת עִלְיוֹ בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב :
 (כד) וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וַתְּהִי נֻדָתָהּ עִלְיוֹ וְטָמְא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִלְיוֹ יִטְמָא : פ

ויקרא פרק טו - זבה גדולה

- (כה) וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זֹבַח דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נֻדָתָהּ אוֹ כִּי תִזוּב עַל נֻדָתָהּ כָּל יְמֵי זֹבַח טָמְאָתָהּ כַּיְמֵי נֻדָתָהּ תִּהְיֶה טָמְאָה הוּא :
 (כו) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עִלְיוֹ כָּל יְמֵי זֹבַחָהּ כַּמִּשְׁכָּב נֻדָתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלֵי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עִלְיוֹ טָמְא יִהְיֶה כְּטָמְאֵת נֻדָתָהּ :
 (כז) וְכָל הַנֹּגַע בָּם יִטְמָא וְכַבַּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד הָעָרֶב :
 (כח) וְאִם טְהָרָה מִזֹּבַח וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחֵר תִּטְהָר :
 (כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח לָּהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִבִּיאָה אוֹתָם אֶל הַכְּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד :
 (ל) וַעֲשֶׂה הַכְּהֵן אֶת הָאֶחָד חֻטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה וְכֹפֶר עָלֶיהָ הַכְּהֵן לְפָנַי יְקֹנֵק מִזֹּבַח טָמְאָתָהּ :
 (לא) וְהִזְרַתְתָּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאָתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּטָמְאָתָם בְּטָמְאֵם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם :
 (לב) זֹאת תּוֹרַת הַזָּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע לְטָמְאָה בָּהּ :
 (לג) וְהִדְוָה בְּנֻדָתָהּ וְהִזָּב אֶת זֹבּוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָּה וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טָמְאָה : פ

ויקרא פרק יח

(ט) וְאֶל אִשָּׁה בְּנֻדָתָהּ טָמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ :

ויקרא פרק כ

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דְוָה וְגִלָּה אֶת עִרְוָתָהּ אֶת מְקוֹרָהּ הָעֶרְוָה וְהִיא גִלְתָּהּ אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם :

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כו עמוד א

ואמר רבי עקיבא: כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה. מאי גלמודה - גמולה דא מבעלה

תלמוד בבלי מסכת נדה דף ח עמוד ב

והתניא, רבי חייא אומר: כשם שהשאור יפה לעיסה - כך דמים יפין לאשה, ותניא משום ר"מ: כל אשה שדמיה מרובין - בניה מרובין!

תלמוד בבלי מסכת נדה דף לא עמוד ב

תניא, היה ר"מ אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה - מפני שרגיל בה, וקץ בה, אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה.

תלמוד בבלי מסכת נדה דף סו עמוד א

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב, התקין רבי בשדות: ראתה יום אחד - תשב ששה והוא, שנים - תשב ששה והן, שלשה - תשב שבעה נקיים. אמר ר' זירא: בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפילו רואות טפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים.

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יז

...ומפני מה ניתן לה מצות נדה, על ידי ששפכה דמו של אדם הראשון לפיכך ניתן לה מצות נדה...

רמב"ן בראשית פרק לא

(לה) אל יחר בעיני אדני כי לא אוכל לקום מפניך - לא הבינותי מה התנצלות זה, וכי הנשים אשר להם האורח לא יקומו ולא יעמדו, אולי אמרה כי ראשה ואבריה כבדים עליה והיא חולה בבא הארח כי כן דרכן, וכל שכן במעטות הלידה כרחל שדמיהן מועטין והארח יכבד עליהם מאד:

והנכון בעיני כי היו הנדות בימי הקדמונים מרוחקות מאד, כי כן שמן מעולם "נדות" לריחוקן, כי לא יתקרבו אל אדם ולא ידברו בו כי ידעו הקדמונים בחכמתם שהבלן מזיק, גם מבטן מוליד גנאי ועושה רושם רע כאשר בארו הפילוסופים, עוד אני עתיד להזכיר נסיונם בזה (ויקרא יח ט), והיו יושבות בדד באהל לא יכנס בו אדם, וכמו שהזכירו רבותינו בברייתא של מסכת נדה, תלמיד אסור לשאול בשלמה של נדה, רבי נחמיה אומר אפילו הדבור היוצא מפיה הוא טמא, אמר רבי יוחנן אסור לאדם להלך אחר הנדה ולדרוס את עפרה שהוא טמא כמת כן עפרה של נדה טמא, ואסור ליהנות ממעשה ידיה:

ולכך אמרה רחל ראויה הייתי לקום מפני אדוני לנשק ידיו, אבל דרך נשים לי ולא אוכל להתקרב אליך, וגם לא ללכת באהל כלל שלא תדרוך אתה עפר רגלי, והוא החריש ממנה ולא ענה אותה כי לא היו מספרים עמהן כלל מפני שדבורה טמא:

רמב"ן ויקרא פרק יב

(ד)... והנכון בעיני, כי האשה בימי ראייתה תקרא נדה בעבור שינודה וירחיקה כל בני אדם, והאנשים והנשים ירחקו ממנה, ויושבת בדד לא תספר עם בני אדם כלל, כי גם דיבורה טמא אצלם, והעפר אשר תדרוך טמא להם כעפר רקב עצמות המת, והזכירו זה גם רבותינו, ואף מבט שלה מוליד היזק, וכבר הזכרתי זה בסדר ויצא יעקב (בראשית לא לה). והיה משפט הנדות לשבת באהל מיוחד. והוא מאמר רחל לאביה (שם) כי לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי, כי מנהגן שלא תלך ולא תדרוך כף רגלה על הארץ. ולכך החמירה התורה במושב הנדה והמשכב יותר מן המגע:

וכן אמר הכתוב במצורע (להלן יג מו) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, ולא אמר כאשר אמר בשאר הטמאים (דברים כג יא) ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה, כי הזכיר בו ישיבה שלא ילך כלל, כי ריחו והבלו מזיקים. ולכך אמר הכתוב בכאן כי גם שלשים ושלשת ימים תשב בדמי טהרה על מושבה אשר ישבה בימי נדות הלידה, והזהיר בלאו שלא תגע בקודש ולא תבוא אל המקדש:

ומדרשו, תשב, להביא המקשה בימי אחד עשר שתהא טהורה מן הזיבה, יכול תהא טהורה מן הנדה, תלמוד לומר דותה תטמא:

וטעם בדמי טהרה - על דעת רש"י לומר שאע"פ שראתה טהורה מן התורה. וכך אמר ר"א כי הטעם שהוא דם טהור כנגד דם הנדה ואינו מטמא, והשם גזר על הזכר כמספר הימים שתשלם צורתו בבטן, והנקבה כפלים, וזה דבר ברור ומנוסה. ולפי דעתי, כי טעם טהרה נקיין, כלשון זהב טהור (שמות כה לט), צרוף ומזוקק, וכן וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם (מלאכי ג ג). והענין, כי צוה ביולדת זכר שתטמא שבעה כנדתה, כי המנהג שתהיה שופעת דם מן המקור, וצוה שתוחיל עוד שלשים ושלשה ימים תשב בביתה לנקות גופה, כי בכל אלה תוציא תמצית הדמים והלחות העכורות המעופשות הבאות מתמצית הדם, ואז תנקה מלידה ומבטן ומהריון ותבא בית ה':

ורבותינו קבלו שהיא טהורה לבעלה בימים האלו, מפני שאמר בשבעה שהם כימי נדת דותה, ובאלה אמר שתטמא לקודש ולמקדש, לא לחולין ולא לבעל, וכמו שאמרו (חולין לא א) בעלה חולין הוא:

וטעם הכפל בנקבה, או כדברי רבי אברהם על דעת ר' ישמעאל שאמר שהזכר נגמר לארבעים ואחד יום והנקבה לשמונים ואחד (נדה ל א), אבל לדעת חכמים שאמרו אחד זכר ואחד נקבה לארבעים ואחד, הטעם בעבור כי טבע הנקבה קר ולח, והלבנה ברחם האם רבה מאד וקרה, ועל כן ילדה נקבה, ועל כן צריכה נקיין גדול מפני רבוי הלחות והדם המעופש שבהן ומפני קרירות, כידוע כי החוליים הקרים צריכין בנקיותם אריכות זמן יותר מן החמים:

(ז) והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה - יאמר שתקריב כופר נפשה לפני ה' שתטהר ממקור דמיה, כי האשה בלדתה תהיה לה מעין נרפס ומקור משחת, ואחרי עמדה בימי הנקיין, או בימי יצירת הולד לזכר או לנקבה, תביא כופר נפשה שיעמוד מקורה ושתטהר, כי השם יתעלה רופא כל בשר ומפליא לעשות:

ורבותינו אמרו (נדה לא ב) בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת לא אזקק עוד לבעלי. ועיקר הכונה בזה, כי בעבור שהיא נשבעת מתוך הצער, ואין השבועה ראויה להתקיים מפני היותה משועבדת לבעלה, רצתה התורה לכפר לה מעלות רוחה. ומחשבות השם יתברך עמוקות ורחמיו מרובים, שהוא רוצה להצדיק בריותיו:

רמב"ן ויקרא פרק טו

(יא)... וטעם טומאת הזוב באיש, מפני היותו חולי כבד מן החולאים הנדבקים. וצריך קרבן לתת הודאה לשם שריפא אותו וטהרו, וצריך חטאת לכפר על חטאו שלא יגרום לו עוד חולי:

וטעם טומאת שכבת זרע (פסוקים טז - יח) אף על פי שהוא בטבע התולדה, כטעם טומאת המת, כי המקור משחת, והשוכב לא יודע אם ישחת זרעו או יהיה ממנו ולד נוצר, ובזכרי טומאת המת בעזרת הממית והמחיה יתבאר לך הקרי. ועוד אזכיר בנדה (להלן יח יט) טומאת עקרים:

הקל הכתוב בזוב האשה בעת נדתה ולא חייב בה קרבן, בעבור שהוא בטבעה ולא נתרפאת מחולי. וטמא אותה שבעת ימים בין שתראה יום אחד או כל השבעה, (אבל) [שכל] הנשים בטבען לא תהיה בהן יותר משבעה זולתי בהיות בהן שפע יתר בחולי. אבל כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת הידוע לה, או שתוסיף על העת יזוב זוב דמה ימים רבים אחרי השבעה ההם, הנה הוא חולי כזוב האיש, והצריך אותה קרבן בהתרפאותה כדין הזב:

ולא הזכיר הכתוב טבילה באשה, כי הזכיר זוב האיש וטומאתו, ואמר בסוף (פסוק יג) ורחץ בשרו במים חיים וטהר, וחזר ואמר באשה (פסוק יט) ואשה כי תהיה זבה, כאיש הזב, דם יהיה הזוב שלה לא לובן כאיש, והזכיר הטומאה בנדה ובזבה,

ואחרי כן הזכיר בזבה (פסוק כח) ואם טהרה מזובה, כאשר יטהר הזב מזובו, וספרה לה שבעת ימים, כאשר יספור הזב, ואחר תטהר, כטהרת הזב. ועל דרך הפשט, שתהיה צריכה רחיצה במים חיים כזב:
אבל רבותינו הקלו בטוהרת הזבה שתטהר כדרך שאר הנוטהרים מטומאתם במי מקוה (תוספתא מגילה פ"א ה"א).
 והטעם להם, מפני שלא היה צריך להזכיר כלל "ואחר תטהר", שבכלל האיש היא, שלא בא הכתוב אלא להזכיר החלוק שבין הזכר לנקבה שיהיה זובה בדם ולחלק בין עת נדתה ובין בלא עתה, ולפיכך סברו שבא הכתוב לרבות לה טהרה, לומר "ואחר תטהר" כנוטהרים בתורה גם בלא מים חיים:

רמב"ן ויקרא פרק יח

(יט) ואל אשה בנדת טומאתה - אסר הכתוב הנדה מפני טעם שהזכרתי (לעיל בפסוק ו), שלא התירה התורה המשכב רק לקיום הזרע. והנה הולד נוצר מדם האשה כולו או רובו כאשר הזכרתי כבר (לעיל יב ב), ומדם הנדות לא יהיה נוצר כלל, ואיך יעשה ממנו וולד, והוא סם המות ימית כל בעל חיים שישתה אותו או יאכלנו. והנה בהיות ברחם דם נדה הרבה, לא תתעבר ממנו, כי לא יוצר כלל, ואף אם תתעבר מדם אחר ויהיה נזון מזה הוא ימיתנו. וכבר הזכירו הרופאים עוד, שאם יהיה נזון מדם משובח וכל מזונו מדם טוב אלא שנשתקע בתוכו מדם הנדות יחמיץ אותו ויוליד בולד שחין ואבעבועות למיניהם, ועל דעת רבותינו (תנחומא מצורע א) אם ישאר ממנו בגופו קצת יהיה הולד מצורע. ומכל הפנים האלו ראוי שתרחיק התורה משכב הנדה:

ועוד הגידו בו נסיון אמיתי, והוא מנפלאות תמים דעים בתולדה, כי הנדה בתחילת זובה אם תביט במראה של ברזל הבהיר ותאריך לראות בה יראו במראה טיפות אדומות כטיפות דם, כי הטבע הרע המזיק שבה תוליד גנאי, ורוע האויר ידבק במראה. והנה היא כאפעה הממית בהבטתו, וכל שכן שתזיק לשוכב עמה אשר תדבק גופה ומחשבתה בו ובמחשבתו, ולכך גזר עליו הכתוב (לעיל טו כד) ותהי נדתה עליו, כי רעתה רוע מתדבק. והוא שאמר "בנדת טומאתה", יאמר טומאת הנדה (יחזקאל לו יז), כי יזכיר בה לעולם טומאה, שהיא כשרץ וכאיש המצורע שטומאה להם בגופם. ויתכן שזהו טעם את מקורה הערה והיא גלתה את מקור דמיה (להלן כ ח), כי המקור המושחת הוא ראוי להסתר, לא שיגלה וישאב ממנו מים הרעים המזיקים מאד. והנה נאסר לזרע הקודש כל ימי טומאתה עד שתטבול במים, כי אז תטהר גם במחשבתה ותהיה נקיה לגמרי:

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן כג

שאלו נשאלתי ממעלת כבודו אם לחוש למ"ש פר"ח בא"ח סימן קכ"ח [סעיף ל'] שמצא כ' בשם ס' המקצעות שחיבר רבינו חננאל ז"ל דכהן הנכנס בבית שאשה נדה שם לא יברך את ישראל וברכתו קללה תחשב לו ולזרעו, והפר"ח מסיים שאין לפרסם הדבר, והנה במ"כ עבר על דברי עצמו והרי פרסמו:

הנה דברים הללו הביאם הראב"ד בפירושו למס' תמיד [פרק החלו עולים] ונדחק מאוד למצוא טעם לדבר ועיקרו /ועיקרו/ דבריו לחוש לדברי ר"ע במס' שבת רפ"ע ובמתני' דמס' ע"ז מ"ז ע"ב דע"ז איתקש לנדה להחמיר וא"כ ה"ה נדה איתקש לע"ז וע"ז למת שהכהן מוזהר בלא יבוא, ועוד בע"ז כתיב הרחק מעלי דרכיך וא"כ ה"ה נדה, ושוב נסתפק הראב"ד אם ר' יודן שבס' מקצעות גם בזה"ז אמרו ומסיים המחמיר מתברך:

...ולולי דברי הראב"ד הייתי אומר חומרת המקצעות הוא עפ"י מ"ש רמב"ן על התורה בפסוק לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי וגם בפ' נדה שהאומות הראשונים היו יודעים להזהר עוד שלא לדרוך על מקום דריכת כפות רגלי הנדה והיו נזהרים מהבל דבורה וכדומה הרחקות יתירות עפ"י ידיעתם בטבעיות שהוא ארס מזיק, וא"כ ס"ל דכהן שאינו נזהר בזה אינו ראוי לעמוד לשרת לפני ה' משום הקריבהו נא לפחתך, הנה כי כן בזמננו אלה דאין שום אדם נזהר מזה, או דנשתנו הטבעיים והזמנים והמקומות או כיון שדשו בי' רבים שומר פתאים ה', בין כך ובין כך לעת כזאת אין כאן בית מיחוש בענין זה והמחמיר אינו אלא מן המתמיהים, וידעתי כי הגאון מו"ה זלמן מרגליות בתשו' בית אפרים [חאו"ח סי' ו'] נתעורר ע"ז לומר דמשום כן אין הכהנים נושאים כפים בכל יום ויום בזמננו, ונ"ל טעם פשוט דנ"כ כתיב בקרא אחר עבודה וכדילפינן רפ"ב דמגלה מדכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם, ותפלה במקום עבודה ואין ספק כשאין עבודה רצויה והיא פגול ח"ו גם ברכת כהנים לא תחול על המתברכים אז, והיות בעו"ה כל ימות החול טרודים על המחיה והכלכלה ורוב התפלות בלי כוונה וטרדה מרובה ותפלה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי ע"כ מברכים בי"ט שהעולם פנויים ומכוונים בתפלתם, וכה"ג כ' בפירוש המחזור על המנהג שנוהגים לברך הילדים בשבת וי"ט דוקא ע"ש:

רבינו בחיי ויקרא פרק טו

(יט) ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה. פירוש דם הזוב שלה, ולא לובן כאיש. שבעת ימים תהיה בנדתה, אפילו לא ראתה אלא ראייה אחת שבעת ימים תהיה בנדתה.

והנה פרשה זו מדברת בענין הנדה והמקראות סתומות בענינה, שהרי אין בה זכרון טבילה כלל אלא במי שנוגע במשכבה שהצריכו הכתוב טבילה, הוא שאמר: (פסוק כא) "הנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים". ונמצא כתוב בתשובת שאלה למר יהודאי גאון: טבילת הנדה מן התורה קל וחומר מנוגע במשכבה, וכל שכן לנוגע בעצמה, וקל וחומר לנדה עצמה, שהיא בטומאתה עד שתבא במים. וכך קבלו רז"ל: (שבת סד ב) "שבעת ימים תהיה בנדתה", בנדתה תהא עד שתבא במים, שהרי בימים וטבילה תליא רחמנא. ויש מהגאונים שלמדו זה מן הכתוב: (לעיל פסוק יח) "ורחצו במים", זה בנין אב לכל הטמאים שיהיו בטומאתן עד שיטבלו.

...ויצטרך האדם שיתרחק ביותר ושינהוג חומרא במגע הנדה, וכן פירשו רז"ל: (שבת יג א) "לא תקרבו לגלות ערוה", (ויקרא יח, ו) שום קרובה המביאה לידי גלוי ערוה. כי מפני שבאשה כלי היצירה צריך שיתנהג האדם עמה בטהרה כדי שתהיה היצירה טהורה וראויה לקבל הנפש הטהורה, ומן הידוע כי כל מדות הנפש נמשכות אחר עקר היצירה. ושנו רז"ל: (כריתות ב א) הבא על הנדה חייב כרת, ואפילו שתישן בבגדיה עם בעלה במטה אחת אסור, שנאמר: (ויקרא יח, ט) "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב", שהרי הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל על הטהרה ועל הקדושה שלא יעשו כמעשה הגויים.

ואם תסתכל בפרשה זו תמצא שלא חייבה תורה קרבן בנדה וחייבה בזבה, והטעם לפי שהנדות הוא חולי בטבעה של אשה ולא נתרפאה לעולם מחולי זה, ולכך טמא אותה שבעת ימים בין שתראה יום אחד בין שתראה בכולן כי הנשים בטבען לא תהיה בהן יותר משבעה זולת בהיות בהן שפע יתר בחולי, אבל הזיבה אינו חולי בטבעה, ולפיכך הזכיר בה הכתוב: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה", כלומר בלא עת הידוע לה, או שתוסיף על העת בזוב זוב דמה ימים רבים אחר השבעה הנה הוא חולי כזוב האיש והצריכה הכתוב קרבן כאשר תתרפא כמשפט הזב. ודע כי החולי הזה המוטבע באשה לא מצאנוהו בנקבות שאר המינים, אלא במין האדם בלבד היא האשה, והיה זה על דרך העונש מפתקה של חוה שנאמר לה: (בראשית ג, טז) "הרבה ארבה" וגו', ולכן אינו בשאר המינים לפי שהבהמות אין להן שכל, ואין ענינם נמשך אחר העונש והשכר. ואפשר לומר כי מטעם שפרחה עליה מאז רוח הטומאה יש בכח האשה הנדה להראות טפי דם במראה או בזכוכית אחר שתביט בהם בתחלת נדותה הבטה גמורה. ויש לך עוד לדעת כי אף על פי שהוא חולי בטבעה הנה הוא תועלת ומעלה לולד, כי תתנקה האשה מן המותרות ותגרש אותם עד שיהיה הולד נוצר מן הדם הזך והמובחר, כדי שיהיה מוכן לקבל השפע האלהי, הוא אור השכל, כענין הברזל שמגרשין ממנו החלודה ואז יהיה ראוי ומוכן לקבל אור השמש לא קודם לכן, ומטעם זה היה ראוי שינהוג זה במין האדם, ולא בנקבות שאר המינים שהונחו שדיהן להניק החלב במקום הערוה, ולא כן במין האדם, היא האשה שהונחו במקום השכל כדי להעיר כל אחד מה היתה תכלית בריאתו.

רבינו בחיי ויקרא פרק טו

(כח) ...וטעם המצוה הזו שנתנה לאשה, הוא מה שאמרו רז"ל במדרש: (בראשית רבה יג, יז) היא שפכה דמו של אדם לפיכך ישפך דמה, וכן כתוב: (בראשית ט, ו) "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", וכן חלה והדלקת הנר, הנה היא טמאה חלתו של עולם וכבתה נרו של עולם, לפיכך תשמור החלה ותדליק את הנר בשבת.

תולדות יצחק ויקרא פרק טו פסוק יט

(יט) ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב יש לשאול אנה מצינו בתורה בנדה שצריכה טבילה, והגאון מר יהודאי אמר טבילת הנדה מן התורה ק"ו מנוגע במשכבה, וכ"ש לנוגע בעצמה וכל שכן לנדה עצמה שהיא בטומאתה עד שתבא במים, שהרי במים וטבילה תלה רחמנא, ויש גאונים שלמדו זה מן הכתוב [פסוק יח] ורחצו במים זה בנין אב לכל הטמאים שיהו בטומאתם עד שיטבלו. ויש לשאול הנדות לא מצאנו בנקבות הבעלי חיים אלא באשה לבד ומה הטעם בזה. תשובה, בחטא חוה שנאמר [בראשית ג טז] הרבה ארבה עצבונך, וכמו שפרשתי בסדר בראשית ולכן יראו במראה של זכוכית שמביטה בה הנדה בתחלת נדותה, אם מביט בה הבטה גמורה טפות דם, ודע שאע"פ שהוא חולי בטבעה הוא תועלת גדולה לולד, כי תתנקה האשה מן המותרות ויהיה הולד נוצר מן הדם הזך והנקי, לשיהיה מוכן לקבל השפע האלהי, וזה כמו שהמראה שצריך מירוק וזיכוך לשיתרשמו בו הגוונים, ולכן הונחו שדי הבהמה במקום הערוה, ולא כן בנשים שהשדים שלהן במקום בינה שיינק הולד ממקום טהור, והדוה בנדתה המשיל הכתוב טומאתן של ישראל לטומאת הנדה שנאמר [יחזקאל לו יז] כטומאת הנדה היתה דרכם לפני, לא אמר כטומאת המת שהמת בעוד שהוא בבית אין הכהן נכנס לשם והנדה הכהן נכנס ויושב עמה, כן הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו על ישראל אף על פי שהם טמאים בין הגוים, שנאמר [לקמן טז טז] השוכן אתם בתוך טומאותם, ועוד אילו המשילים לטומאת המת אין השכינה חוזרת עליהם לעולם, אבל הנדה חוזרת ומטהרת, וכן הקדוש ברוך הוא יגאלנו ויטהרנו שנאמר [יחזקאל לו כה] וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם:

ספורנו ויקרא פרק טו פסוק יט

(יט) ואשה כי תהיה זבה דם. לימד דיני הנדה והזבה והטעין את הזבה קרבן חטאת ועולה ובזה העיד כי לא יקרה זה בבנות עמו זולתי להעיר אזן על מרי קדם בפועל ובמחשבה כי הוא אמנם הרבות העונש שענש את חוה על פעולתה ומחשבתה שנכלל באמרו הרבה ארבה עצבונך (בראשית ג, טז) ובכן ראוי שתספור ז' נקיים עד יערה עליה רוח תשובה וטהרה ואז תטבול ותכופר בחטאת על פעולת הרע ובעולה על המחשבה:

צרו המור ויקרא פרק ד

אשה כי תזריע. לפי שלמעלה פירש דיני טומאת מאכל וטומאת מגע ומשא. והבהמות הטמאות והטהורות. בא עכשיו להזהיר על טומאת האשה היולדת. ועל טומאת האדם והבגדים והבתים. והתחיל ביולדת. להשלים תורת הקרבנות מהששה מינים שכתבתי בפרשת ויקרא. ותורת היולדת היא שבכולם שכתב בכאן תביא כבש בן שנתו לעולה וכו' וכן סמך פרשה זו לכאן. להודיענו שכל הטומאות והנגעים נתהוו ובאו מחטא אדם הראשון וחוה אשתו. ולפי שטומאת נדה וזיבה נמשכו מחטא חוה. כאמרו בעצב תלדי בנים. לכן אחר שאמר את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו. כעין מה שנאמר באדם מכל עץ הגן אכול ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. בא עכשיו לומר מה שנמשך מחטאתו ומחטאת חוה. כי קודם החטא היו ראויות כל הנשים שלא לראות וסת נדה וזיבה. אלא טהורות בלא דם. כמו שאמרו בכתובות באותה

אשה שלא מצא לה בתולים. ובא בעלה לב"ד. והיא משיבה ואמרה ממשפחת דורקטי אני. ואמרינן מאי דורקטי. דור קטוע אין להם לא דם נדה ולא דם בתולים. ואמר ליה רבי פלוני אשריך שזכית למשפחת דורקטי. לפי שהן טהורות ואין בהם ספק נדה לבעליהן. כמו שהיתה חוה קודם החטא. **עד שבסבת הנדה והזיבה תתילד הטומאה והחטא באדם. כאמרו הן בעון חוללתי לפי שהולד נוצר מדם נדות.** ולכן אמרו אין האשה מתעברה אלא סמוך לוסתה שנאמר הן בעון חוללתי. ולכן סמך לכאן אשה כי תזרע וטמאה שבעת ימים. כימי נדת דותה. האמורים בחוה. הטמא. שאמר שם הרבה ארבה עצבונך. **מהו הרבה ארבה ב' פעמים. שבעה בשבעה. שעומדת האשה. בעצבון ובטומאה. ובנדה נפרשה מבעלה. והרויך בעצב תלדי בנים. זאת היא טומאת הלידה.** ולפי שכפל וחדר לומר בעצב תלדי בנים על עצבונך והרויך. הוסיף בטומאת הלידה ושליש יום ושליש ימים. ובנקבה שבועים כנדתה. וששים וששת ימים. ולכן לא תמצא בקללת אדם הראשון אלא בעצבון תאכלנה. ולכן לזכר לא צוה אלא שבעה ימים. אבל באשה שכפל. ואמר בעצב על עצבונך. אמר בנקבה וטמאה שבועים. ולזה כיוונו זכרונם לברכה באומרם למה שבועים לנקבה. ז' של אם וז' של בת. ולזכר ז' של אם לבד....

אברבנאל ויקרא פרק טו

(א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן איש איש כי יהיה זב וגו' עד סוף הסדר. ראוי להקדים בזה שכבר בארו חכמי הרפוא' והטבע שהטבע בחכמת בוראו יעשה בגוף החי ג' עכולים במזון. הראשון באסטו' ששם יתעכל עכול ראשון מה שיאכל לכל נפש. והתמצית משם ילך ממנו אל הכבד בורידים הנקראים משריאק"ש ואמנם הפסולת ומותרות העכול ההוא. ידחם הטבע דרך המעים והמימיות דרך הכליות. ויצאו מלמט' בשתן וביציאה והם מותרות גסים שלא יאותרו להזנת האברים וא"א שלא ידחם הטבע. ולכן המותרות האלה אינם נחשבים בתור' לטומא' ואינם מטמאים את אחרים לפי שלא יוכל האדם לחיות מבלעדי דחייתם והם נהוגים ונעשים בכל יום פעמים שלש עם גבר ולא חייבה התור' צרכיו אלא בנטילת ידים וברכת' ומפני זה היו הכהנים עושים צרכיהם בכל יום ולא היו רוחצים גופם וטמאים עד הערב בעבור'. והעכול השני הוא בכבד ששם יעכל את המזון השלוח אליו אל האצטומל' ושם יתילד מן המובחר ממנו הדם ומן השאר יתילדו הליחות האחר' לבנה ואדומה ושחור'. והמותרות מזה העכול קצת' ידחה הטבע בזיעה ובהתעמלו' הגוף וקצת' ישלח אל המשפכו' המיוחד' להם ופעמים שירבו וידח' הטבע בשלשול וברעיפ' הדם ויתר האופנים. והנה גם מותרות העכול השני הזה אינם מטמאות כשידחם הטבע. ולכך רעיפת הדם בנחירי' ויציאתו מדרך פה ובקיעת השריגים בהקזות ובכוסות המציצה או יציאתו בשלשול הכבדי או בטחורים לא יטמא ולא מנה הכתוב את זה מכלל הטומאות לפי שהם דחיות טבעיות שידחה אותם הטבע שלא ברצון האדם והמה צריכות אליו לצורך חיותו והעמדתו. והעכול הג' הוא באברי' כי הוא הדעת האמתית וכמו שכתב בן רש"ד בספר הכוליות ולא כמו שכתב ב"ס שהיה העכול הג' בפיות העורקים. ועכול הד' באיברים. כי הנה בפיות העורקים לא יתעכל דבר אלא באברים בעצמם והעכול הנעש' שמה הוא משובח מאד ישוב המזון לעצם הנזון ממנו ואין בו מותרות כי אם מעט מזער כפי האיכות לפי שהליח' אשר תגיע שמה היא טובה ומזוקקת נאותה לזון את האיברים. ואם שום מותר דבר יהיה בה כפי האיכות הנה הטבע ידחה בזיעה ויגיעת האברים. והמותר שיהי' שמה כפי כמותו ישמרהו הטבע לעת שיחסר לו המזון למזון האיברים ומזה יוציא האדם בעת המשגל. ובחמימותו יוציא אותו דרך האמה וישפכהו ברחם האשה. וראוי שתדע שהאשה תזרע מהלוח' ההוא אשר באבריה ובעת ישכב איש אותה או תתחמם עצמה תזרע זרעה בכליה אשר לה מבפנים כמו שיש לאדם מחוץ ואותו הזרע שלה ישפך בתוך רחמה ויתערב עם זרע הזכר ועם דם נדותה ומאותו החומר מעורב יתילד העובר או ישאר הכל מותר וידחה אותו הטבע מדי חדש בחדש' והיולדת בהולד'. ואחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אומר שרש טומאת הזב והזב' הנדה והיולדת אינו בעבור הדם היוצא מהאש' כי הנה אם בא אליה שלשול כבדי' תוציא דם מופלג ואינה מפני זה טמא' ולא תטמא כל הנוגע בה אף שיצא בשלשול ההוא כפלי כפלים ממה שיצא ממנה בימי נדותה. אבל טומאת הדם הוא לפי שיוצא מהרח'. והסבה בזה היא מפני זרע האיש וזרע האשה שנשפכו שמה והם מעורבים בדמה כי הוצאת הזרע באיש ובאש' הוא המטמא לפי שהוא מזון נכבד מעוכל בתכלית השלמות אותו הכין הטבע להזנת האברים ולקיום האיש. וכאשר האדם ברדפו אחרי הניאוף וזנות ונתן לנשים חילו והיא גם היא גוזלת מזון אבריה ונותנת אותו אל הרחם הם טמאים במעשיהם. והיה הערוב ההוא מהדם והזרעי' דבר רע ומושחת המזג. ולכך היה מטמא את אחרים. והנה האיש בהיות שוכב עם אשה לתכלית ההולד' והשארות המין. להיות התכלית טוב הקילה התור' בטומאת שניהם ולא חייבה אותם להטמא שבעת ימים והבאת קרבן. אבל צוה שיטמאו עד הערב ויטבלו גופם במים כדי שלא יהיו שטופים בזימה והרודפים אחר המשגל מאד ולא ישכב האיש עם האשה פעם אחר פעם כדרך הנואפים. אבל בהיותו מזרע זרע והיא גם היא יפרדו זה מזה ולא ישכבו עוד כל היום ההוא. וכ"ש אם הוציא האיש את זרעו לבטל' שהוא גוזל מזון אבריו הטוב וברשעתו מוציאו לא לשמירת האיש ומזונו ולא לקיון המין והוא סבה בזה שבהיותו מחמם עצמו יראה קרי ויבא להוצאת זרעו מבלי רצונו בלתי מעוכל. שלכן היה ראוי שיבוש ממעשיו ויטמא עד הערב ויתרחץ מטומאתו. הנה התבאר מזה שלא אסרה התור' טומאת זב והזבה להיותם חלאי'. וגם לא כבחינת היותם דחיו' הטבע בלבד ושלא היתה טומאתם מפאת יציאת מותרות הדם מהאש' אלא מפני זרע הזכר וזרע הנקב' שנשפכו אל הרחם ונתערב שם עם דם האשה וכבר זכרו הטבעיים שדם האשה בהיותו בתוך העורקים הוא בשלמותו וכן הזרע בהיותו באיברים הוא ליחה משובחת ומזג שוה וישר כל מה שאפשר. אבל בהיות הדם נשפך אל הרחם עם הזרעים ההם הדם יפסד ויושחת בטבעו והזרע ישתנה מטבעו ויפסד כי אין ספק שיפסק החומר ההוא מטבעו להתילדות העובר שכל הוה תבא אחר ההפסד והי' החומה המעורב ההוא בצאתו לאויר העולם חוץ מהולד כאחד מהארסים הממיתים ולכך היתה טומאת הנדה והיולדת מטמא' כל שבעה ונצרכה לקרבן ביום טהרת'. הנה התבאר מזה למה לא היו מטמאים המותרות שדוח' אותם הטבע מדרך המעים והשתן שהיה זה מפני היותם מותרות העכול הראשון שאינן ראויות להזנה ואין האדם מתקיים מזולת דחייתם. ולמה לא היה הדם מטמא היוצא בפתחת העורקים וברעיפ' ומדרך הפה וכל שכן בשלשול הדם. שאין הדם היוצא בכל אלו האופנים מטמא לפי שהוא ממותרי העכול השני

ודחייתו צריכה להעמדת האדם וקיומו. אך הזרע שיוציא האדם היה מטמא להיותו מהעכול הג' שהכין הטבע להזנת האברים. ולא יקבל גוף האדם תועלת בהוצאתו כי אם הזק רב. ומפני זה שהיה הזרע היוצא לחוץ נפסד ומשחית ומפסיד האויר על כן לא ינקה כל הנוגע בו. האמנם בהוציאו האדם לצורך המשגל לקיום המין הקילה התור' בטומאתו. ואמנם מי שנעש' זב בתמידות שזרעו יוצא ממנו שלא ברצונו היה מטמא מאד לפי שכבר נעשה הדבר ההוא מום קבוע ונפסד במזג הזרע ההוא ממה שהיה באברים ונעשה כאחד מהארסי' הממיתים. ושהית' דם האשה מטמא בהיות' נדה ויולדת וזבה להיותו יוצא מן הרחם שלה אשר שם נתערבו עמו זרע האשה והאיש והיה היוצא משם בחומר ההוא מעופש ונפסד ומזיק מאד כזרעת. אבל מפני שדחיית הטבע בדם הנדות היא צריכ' לבריאות האשה והנקות' לא חייבה אותה התור' בשבעת ימי טהר' ולא בהבאת קרבן כאשר עשה ליולדת מפני רוב דמה. וגם מפני הסכנה שגבר' עליה. והזב' מפני התמדת רעתה וחליה וגם מפני ששער' תורה שלא קרה לה זה אלא בעבור נאופי' הרבים והתחממה מאד עם בני אדם בזנות כדי שתזהר מזה חייבה התור' בשבעת ימי טהרה ובהבאת קרבן כי הדם היוצא משם הוא מושחת ונפסד ויטמא בני אדם וכן תטמא מקדש ה' בבוא' שמה והותרו במה שפירשתי בזה שאלות הי' וי"א וי"ב וי"ג וי"ד. והנה לא זכרה כאן טומאת מת אדם שהיא יותר חמור' מהטומאות לפי שהטומא' היא לא תטהר אלא עם אפר הפרה אדומ' כמ"ש ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וגומר. ולפי שענין פרה אדומ' נצטוו בסדר זאת חקת התור' לכן זכרה שמה טומאת מת אדם שהית' מטוהרת בה. והותרה עם זה השאלה הט"ו:

ספר החינוך מצוה קסו מצות ענין טומאת יולדת

(א) לטמא היולדת, כלומר האשה כשתלד שתהיה טמאה לבעלה, וכל שכן לטהרות, שבעה ימים כשתלד זכר, ושבעיים כשתלד נקבה, שנאמר [ויקרא י"ב, ב' - ה'] אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו', ואם נקבה תלד וטמאה שבעה ימים וגו'.

משרשי המצוה, הקדמה. אין ספק כי חליי בני אדם יבואו או מפני מותר שבגוף או מפני חיסרון, או מצד הפסד שיקבל מאי זו סיבה שתהיה, כי באמת כל זמן שהטבע ישר בתכלית היושר ולא קיבל הפסד דבר לא יחלה הגוף, וחטא בני אדם יביאם להעדיף או להחסיר במה שצריך לטבעם ויחלו.

וכבר אמרנו באזהרת טריפה ואיסורי מאכלות כי האל ברוך הוא ריחק עמו אשר בחר מכל הדברים המזיקים את הגוף, בעבור היותו כלי לנפש היודעת יוצרה, וכמו כן מן השורש הזה הרחיקנו מן היולדת ומן הנדה והזבה ימים מספר, עד שיתנקו מאותו המותר שבהן שהוא דבר רע ומחליא, וכמו שאמרנו כי כל מותר משורש מחלה הוא. ועל כן אמרו זכרונם לברכה שאין אשה רואה דם שלא יהיו ראשה ואיבריה כבדים עליה, ואין ספק כי באותו המותר מחלה להן ולכל הקרב בהן שום קירבה, וכל שכן בתשמיש שהוא תכלית הקירבה החמרתית, וגם הולד הנוצר בעוד שאותו המותר מתגבר עליהם מעותד לחללים רעים.

...ובדומה לזה יהיה הענין גם כן בנדה וזבה, כי הנדה תטהר לשבעת ימים, ואפילו שופעת כל שבעה, ובלבד שתפסוק בשביעי מבעוד יום, מדין תורה. והזבה צריכה שבעה נקיים, לפי שהזיבה תורה על רוב מותרי האשה, וזהו המשך הרקת דמיה ימים רבים אחר השבעה ימים הנהוגים ברוב הנשים. ואפשר לנו לומר שחולי הרקת הדמים בנשים מחודש לחודש היה כדי שלא תזוח דעתן הקלה עליהן, או כדי להרחיק קירבתן קצת מן האדם שלא יהא רץ אחריהן כל הימים, כי יתגנו בעיניו קצת בדבר הלכלוך ההוא שידע בהם ולא ישגה תמיד באהבתן.

ורבותינו זכרונם לברכה אמרו בנדה [ל"א ע"ב] על צד הפשט, רצוני לומר שכיוונו לגלות אחד מן התועלות הגדולות שיש במצוה מלבד רוב עיקריה הגדולים והחזקים, וכתבו שיש תועלת בהרחקת האשה קצת זמן כדי שתתחבב על בעלה יותר בזמן המוכשר, ולא יקוצו זה בזה לרוב התמדת קירבתן ויתנו עיניהם בגופים אחרים, וכמו שיעשו רוב האומות שאינם גדורים בגדרינו החמורים. וכמו כן יספיק טעמם זה על צד הפשט ביולדת שלא יתנוול בה מיד, ושמה תתגנה בעיניו ויקוץ בה, כמו שאמרו בנדה [שם].

ספר החינוך מצוה קפב מצות ענין טומאת זבה שטמאה ומטמאה

להיות (א) הזבה טמאה ומטמאה, שנאמר [ויקרא ט"ו, כ"ה] ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וגו'.

רמז שורש המצוה כתבתיו ביולדת, כי ענין הריחוק מהן וטומאתן מפני המחלה שבהן שמזקת הרבה בני אדם וכל שכן השוכב אותן, כי לפי רוב קרבתו עמהן ההיזק יותר.

ספר החינוך מצוה רז שלא לבוא על אשה נדה

(א) שלא לבוא על אשה בעת שהיא נדה, שנאמר [ויקרא י"ח, י"ט] ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. וזמן נדוטה נמשך שבעה ימים, כדכתיב [שם ט"ו, י"ט] שבעת ימים תהיה בנדתה, ובין שתראה פעם אחת בהן או שופעת כל השבעה נדה היא. וכל זמן שלא תטבול אף אחר השבעה היא נדה לעולם, כי בימים וטבילה תלה הכתוב, שנאמר בטמאים [שם, שם י"ח] ורחצו במים, ואמרו זכרונם לברכה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאה עד שיטבול. וכן גם כן דרשו זכרונם לברכה [שבת ס"ד ע"ב] תהיה בנדתה, תהא בנדתה עד שתבוא במים.

וענין הנדוטה הוא, כי יש בנשים ענין שיזוב דם מהן דרך ערותן בכל חודש וחודש שני ימים או שלשה או יותר עד שבעה, וצוה הכתוב דבין שיזוב הדם ממנה יום אחד לבד או אפילו כל השבעה יהיה הדין שוה בהן, שאם זב כל שבעה ופסק מבעוד יום בשביעי (ב) טובלת לערב, שהוא ליל שמחרתה יום שמיני וטהורה, וכן אם לא זב אלא יום אחד מכל השבעה ואפילו דם טיפה כחרדל מצפה שבעת ימים, ולערב שהוא ליל שמיני טובלת וטהורה לבעלה.

משרשי הנדה, כתבתי בפרשת זאת תהיה על ענין זבה מה שידעתי. וכלל הענין כי השם ירחיק מעמו אשר בחר כל טומאה וכל ליכלוך וכל נזק, גם אמרתי שם מה יהיה הענין לפי הדומה שהחליאן השם לנשים בחולי זה.

...ובימיהם שהיו בקיאים בכל חכמה, היו הנשים מראות דמן לחכמים ומטהרין אותן או מטמאין לפי מה שהן, ובאותן הימים היו כל הנשים נוהגות כדין תורה ולזיבות, שהזבה היתה יושבת שבעה ימים נקיים והנדה טובלת בליל שמיני ואפילו שופעת כל שבעה, מכיון שפסק הדם בשביעי מבעוד יום.

ומשרבו הצרות נתמעט לבן של חכמים ויודעי התורה ולא רצו לסמוך בדעתן לדון מראות הדמים כלל. ולפיכך עכשיו בזמן הזה כל שיש בו מראה אדמומית כלל או מראה שחרות. בין שהוא עמוק הרבה או דיהא כלומר שאינו עמוק, טמא, אבל הירוק והלבן אף על פי שהוא עבה כמו דם הרי זה טהור. ונאמנת אשה לומר כמראה זה ראיתי ואיבדתי, ואם אמרה ירוק או לבן היה, מטהרין לה.

(ה) וכשבא רבי וראה שנתמעטה החכמה בעולם ואין החכמים בקיאים במראות הדמים, וכי הנשים היו נוהגות כדין תורה שהיו מונות ימי נדה לנדה וימי זיבה לזיבה, חשש לדבר שמא לפעמים תראה האשה דם שהוא מדין תורה טהור, ומפני שלא תמצא חכם שיכיר בו תחוש לו מן הספק ותשב עליו, ואם אתה מנהיגה כדין תורה הרי שתהיה מונה מאותו יום שתתחיל לראות שבעה ימים, ובליל שמיני אף על פי ששפעה כל שבעה אם פסקה ביום שביעי טובלת לערב כמו שאמרנו למעלה. ונמצא לפעמים שבאין עליה לידי איסור כרת, כי יש לחוש שמא כל הדם שראתה כל ששה ימים הוא דם טהור ושל יום השביעי היה דם טמא, והיא התחילה למנות שבעת ימי נדות מיום ראשון שראתה והיה לה להתחיל ולמנות מיום שביעי כי הוא התחלת נידוטה שהיה דם טמא. ועל ידי טעות זו באה לטעות הרבה פעמים מנדה לזבה ומזבה לנדה, שתהא סבורה להיות בימי נדות ותהא בימי זיבות.

לפיכך עמד רבי ותיקן שכל אשה שרואה יום אחד תשב ששה ימים נקיים, וכן אם ראתה שני ימים תשב גם כן ששה נקיים, שכל זמן שאינה רואה יותר משני ימים, כשהיא יושבת עליהן ששה ימים נקיים אין בהן מקום ספק מעתה, שאם אותן הימים שניהם בימי נדה הן, לסוף שבעה טהורה היא, ואם שניהן בימי זיבה הן לא היתה צריכה אלא יום אחד. ואפילו הראשון בימי זיבה והשני בימי נדה אין בכך כלום, שהרי היא יושבת אחר מיכן ששה נקיים, והאחד מאותן ששה נקיים עולה לאותו יום של זיבה, ואף על פי שכולן בימי נדה הן, שהלכה היא ימי נדה שאינה רואה בהן עולין לימי זיבה.

ואם ראתה שלשה ימים, תיקן הוא שתהא יושבת שבעה נקיים, מפני שיש לחוש שכל השלשה בימי זיבה היו, והרי היא זבה גדולה, שצריכה לישב שבעה נקיים מדין תורה.

זאת היתה תקנתו של רבי, ועם תקנה זו לא נשאר שום ספק בענין. ואחר תקנה זו הוסיפו עוד בנות ישראל והחמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל, כלומר אפילו בראייה אחת, היו יושבות שבעה נקיים, שלא רצו לחלוק בין רואה דם יום אחד או שנים לרואה שלשה ימים. ואין ענין החומרא שהחמירו הן משום דם מועט כחרדל, כי מדין תורה אין חילוק לענין ימי נדות בין דם מועט לדם מרובה, כי לעולם צריכה לישב שבעת ימים רצופים כמו שאמרנו, אבל החומרא היא שעשו עצמן כזבות אפילו בראייה אחת, וחומרא זו שקיבלו על עצמן היא מוזכרת בהרבה מקומות בתלמוד, ונראה מתוך כך שחכמים ראו חומרתן טובה וצריכה, והודו לדבריהן.

נמצא שכל הנשים היום, אפילו בראייה אחת דינן כזבות גדולות וצריכות לספור שבעה ימים נקיים. וכן כל אשה שמוצאת כתם במקום שראוי לחוש לו, אף על פי שהכתמים מדרבנן, כי מן התורה אין אשה מתטמאה (ו) עד שתרגיש בעצמה דם טומאתה, שנא' [שם, שם י"ט] דם יהיה זובה בבשרה, כלומר שתרגיש אותו, אף על פי כן כבר החמירו חכמים על הכתמים והצריכו ספירת שבעה עליהם והפסק טהרה. ולפיכך אם מצאה כתם כשיעור האוסר במקום שראוי לחוש בו, צריכה לישב עליו גם כן שבעה נקיים.

ומאימתי האשה מונה שבעה ימים נקיים, ממחרת יום שפסק הדם לגמרי. כיצד, ראתה שני ימים או שלשה, בודקת עצמה תדיר, אם פסק הדם ביום שני או ביום שלישי אפילו בשחרית, אינה מונה שבעה מאותו יום שפסק הדם בו, אלא למחר בודקת עצמה פעם אחרת ומתחלת לספור שבעה מאותו היום.

ובמה דברים אמורים, שראתה שני ימים או שלשה או עוד, אבל לא ראתה אלא יום אחד, אף על פי שבאותו היום בדקה עצמה והפסיקה בטהרה אינה מונה מיום המחרת, שחזקה היום הראשון כולו טמא, והוחזק מעיין פתוח כל אותו היום, וחוששין שמא דמיה חזרו לה לאחר בדיקתה ושפעה כל הלילה, ואין יום שני זה לראייתה מן המניין. ואפילו בדקה עצמה מבערב, חוששין שמא עם סילוק ידיה ראתה, אלא אם כן היו ידיה בין עיניה כל בין השמשות, כלומר שבדקה עצמה והניחה העד בפנים מבעוד יום ועמד שם בין השמשות עד הלילה ולא מצאה עליו דם כלל. בענין זה אפשר שנאמר שתתחיל למנות מיום המחרת.

והמוצאה כתם אין מחמירין בה כל כך שנצריך אותה יום הפסק טהרה מלבד היום שמצאה בו הכתם, כמו שאמרנו ברואה יום אחד לבד, אלא ודאי מכיון שבדקה עצמה אחר שמצאה הכתם ומצאה טהור, מונה שבעה נקיים חוץ מאותו יום שמצאה הכתם, כלומר שמתחלת מניינה למחרתו של יום שמצאה בו הכתם, כדין אשה שראתה דם שני ימים או שלשה כמו שאמרנו למעלה.

כל שבעה ימים צריכה האשה בדיקה לכתחילה בכל יום ויום, ובדיעבד אם בדקה יום ראשון בלבד, שהוא מחרת היום שהפסיקה, ושוב לא בדקה, אפילו עברו עליה כמה ימים אחר השבעה, בודקת עצמה בשעת טבילה ודיה, שכבר הפסיקה בטהרה קודם לכן. לא בדקה עצמה ביום ראשון אלא ביום הפסקה בלבד, ליום שביעי בודקת עצמה ודיה וטובלת בליל שמיני. לא בדקה עצמה לא ביום ראשון ולא ביום שביעי, אפילו בדקה בליל שמיני, אף על פי שהפסיקה בטהרה מקודם לכן, אין עולין לה כלל אותן שבעה ימים שעברו מכיון שלא בדקה בהן לא בתחילה ולא בסוף, וצריכה למנות מעת שבדקה שבעה ימים נקיים.

ואפשר שעיקר דבר זה מכיון שהתורה צותה [שם, שם כ"ח] וספרה לה וגו' ואחר תטהר, ומכיון שלא בדקה לא בתחילה ולא בסוף אין כאן ספירה.

ובדיקה זו צריכה האשה לעשותה בצמר גפן נקי הנקרא בלעז קוטון או בצמר לבן נקי ורך או בבגד פשתן ישן שמחמת יושנו הוא רך, וכולן יהיו לבנים, כדי שיהא ניכר יפה בהן כל מראה אדמימות. ואלה הבגדים שבודקת בהן נקראין בתלמוד עדים. וכשבדקת צריכה להכניס העד בכל חורין וסדקין שבאותו מקום, ואם מצאה עליו אחר כן שום מראה אדום טמאה. כל בדיקה שאינה עשויה כך אינה בדיקה, אפילו הכניסה העד באותו מקום ולא בדקה בחורין ובסדקין, אינה בדיקה יפה שאין זה קרוי אלא קינוח, וכל שכן שאין שינוי חלוקה עולה לה לבדיקה.

שבעה ימים נקיים אלו צריכין שיהיו רצופין, שלא תפסוק טומאתה ביניהם. אפילו ישבה לה כל הימים ולא ראתה, וביום השביעי אפילו מבערב ראתה, הרי זו סותרת כל מניינה וצריכה לספור אחר כך שבעה ימים נקיים רצופים.

ודיני שיעורי הכתם, ובאיזה ענין תולה בכתם או אינה תולה, ומי שיש לה מכה באותו מקום אם תולה בה דמיה עד שתחיה המכה, וענין קטנה שנבעלה והדם שותת ממנה מה דינה, ודם בתולים, שדנו אותן חכמים כדם נדה.

ודיני הוסתות רבים, ודין פרישה מן האשה סמוך לוסתה עונה, כלומר אותו היום או אותו הלילה שהיא רגילה לראות בהן אסורה בתשמיש, מדכתיב [שם, שם ל"א] והזרתם את בני ישראל מטומאתם, ובא הפירוש שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן אבל אחר שעברה עונת הוסת מותרין לשמש.

וענין ההרחקה מן האשה שציוו זכרונם לברכה [שבת י"א ע"א] בענין הנדות כדי שלא ישל אדם בעבירה, והוא שלא יאכל אדם עם אשתו נדה בקערה אחת ולא ישיט דבר מידו לידה ולא ידבר עמה דברים של הרגל עבירה, וכיוצא בדברים אלו.

וענין טבילתן שהצריכו אותן חכמים לטבול בלילה, ואף על פי שטבילת הזבה אפילו ביום מדין תורה, והן כולם היום כזבות. אף על פי כן (ז) אמרו חכמים שטבילת כולן בלילה משום סרך בתה, וכמו שמפורש הענין בגמרא [נדה ס"ז ע"ב]. ובמקום דוחק כגון שדלתות מדינה ננעלות בלילה וכיוצא בזה התיירו לטבול אפילו ביום, ומכל מקום אסורה לשמש עד הלילה, שמא תראה ותסתור כל מניינה ונמצא שבא על הטמאה, לפי שטהרתה תלה הכתוב בימים וטבילה.

ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ושכב את הנדה (ח) במזיד, מכיון שהערה בה חייב כרת, בשוגג מביא חטאת קבועה. (ט) ובן הנדה אינו נקרא ממזר אלא ולד פגום, ובלאו דלא יבוא ממזר נבאר בעזרת השם בסדר כי תצא.